

Türkiye Ekonomisinde Finansallaşma ve Fiyat İstikrarı İlişkisi

MEHRIBAN HEYDAROVA ¹

Başvuru: 11.05.2021; Düzenlenme: 26.05.2021; Kabul: 26.05.2021

Anahtar kelimeler: Finansallaşma, Türkiye Ekonomisi, Fiyat İstikrarı

1 Giriş

Ekonomide finans sektörünün payının diğer sektörlere nazaran giderek arttığını ifade etmek üzere kullanılan finansallaşma kavramı, 1970’li yılların ortasında başlayan bir süreç olsa da 1980’li yıllarda sermayenin uluslararası nitelik kazanmasıyla birlikte daha da hız kazanmıştır. 1980 sonrası dünya ekonomisinde neo-liberalizmin egemen hale gelmesi ile ekonomiler giderek küreselleşmiş ve finansal piyasalar öne çıkmaya başlamıştır. 20. yüzyılın sonlarından itibaren teknolojik gelişmeler sonucu finansal ürünlerin çeşitliliğinin artması, finansal yatırım ve gelirlerdeki artış, dış ticaret hacminde görülen genişleme ve uluslararası sermayenin dolaşımının hızlanması, finansallaşma sürecinin hız kazanmasında etkili olmuştur. Türkiye ekonomisinde de yaşanan liberalizasyon ile finansallaşma yaşanmıştır. Bu çalışmada, Türkiye ekonomisinin dışa açılma süreci sonrasında yaşadığı finansallaşma süreci ve bu sürecin fiyat istikrarı ile ilişkisi ele alınmıştır.

2 Tezin konusu

Türkiye ekonomisinde finansallaşma süreci ve fiyat istikrarı arasındaki ilişkinin ta-

rihsel gelişimi, betimsel bir analiz ve ampirik bulgular ile desteklenerek anlatılmıştır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye’de finansallaşma göstergesi olarak seçilen sermaye piyasası kapitalizasyonu, banka varlıklarında yer alan menkul değerler toplamı, doğrudan yabancı yatırımlar, portföy yatırımları, krediler ve mevduatlar ile fiyat endeksi arasındaki ilişki detaylı olarak irdelenmiştir.

3 Tezin alan içindeki yeri ve önemi, farklı yönleri

Bu çalışma finansallaşmayla ilgili literatürde yer alan çalışmalardan, finansallaşmanın fiyat istikrarı üzerindeki etkisini araştırmak üzere olduğundan dolayı farklılaşmaktadır. Ayrıca çalışmada kullanılan değişkenlere ait elde edilebilir verilerin varlığı bu konuda analiz yapma imkânını kolaylaştırırken, kullanılan yöntem, çalışmaya konu olan bölge ve döneme göre gözlemlenen etkiler farklılık gösterebileceğinden ileride bu konu ile ilgili yapılacak çalışmalara katkı sunmaktadır.

4 Tezin önemi

Dünya genelinde finansal piyasaların derinleşmesi, finansal ürün çeşitliliğinin artması ve uluslararası sermaye dolaşımının hızlanması, günümüzde finansallaşmayı önemli kılmaktadır. Türkiye ekonomisi de finansal-

¹ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye

laşma sürecini deneyimlemektedir. Türkiye ekonomisinde benimsenen ekonomi politikasının fiyat istikrarına yönelik olması, deneyimlenen bu sürecin fiyat istikrarı ile ilişkisini önemli bir araştırma konusu haline getirmektedir. Böylece politika yapıcıların fiyat istikrarını sağlama ve sürdürme yolunda daha doğru adımlar atabilmesi mümkün olacaktır.

5 Tezin kısa özeti

Bu çalışmada, Türkiye ekonomisinin dışarı açılma süreci sonrasında yaşadığı finansallaşma süreci ve bu sürecin fiyat istikrarı ile ilişkisi ele alınmıştır. Bu amaçla Türkiye’de finansallaşma göstergeleri ile fiyat endeksi arasındaki ilişki ARDL sınır testi yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Değişkenler teorik bilgiler ve literatürden hareketle belirlenmiştir. Analizde 2003-2019 dönemi için; fiyat endeksi, sermaye piyasası kapitalizasyonu, banka varlıklarında yer alan menkul değerler toplamı, doğrudan yabancı yatırımlar, portföy yatırımları, krediler ve mevduatlar kullanılmıştır.

Analiz bulgularına göre, uzun dönemde fiyat endeksi ile banka varlıklarında yer alan menkul değerler toplamı, doğrudan yabancı yatırımlar ve portföy yatırımları arasında negatif, mevduatlar ve krediler arasında pozitif ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Uzun dönemde sermaye piyasası kapitalizasyonunun fiyat endeksi üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı görülmüştür. Ancak kısa dönem analizinde sermaye piyasası kapitalizasyonu ile fiyat endeksi arasında negatif ve anlamlı ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Bulgular ışığında, Türkiye ekonomisinde finansallaşmanın fiyat istikrarını etkilediği ileri sürülebilir.

6 Tezde işlenen konular

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde finansallaşma kavramı, finansallaşmayı açıklayan teorik yaklaşımlar; Marksist Yaklaşım, Post Keynesyen Yaklaşım ve Neo Liberal İktisat Yaklaşımı başlıkları altında ele alınmış, son olarak finansal-

laşmanın tarihsel gelişimi anlatılmıştır.

İkinci bölümünde fiyat istikrarı, önemi ve para politikasındaki yeri, merkez bankası bağımsızlığı, bağımsızlık türleri ve bağımsızlık için ön koşullar, merkez bankası bağımsızlığı ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Türkiye ekonomisinde yaşanan finansallaşma sürecinin tarihi açıdan gelişimi incelenmiştir. Burada ilk olarak Türkiye ekonomisinin 1980 öncesi finansal yapısına kısaca değinildikten sonra, finansallaşmanın temellerinin atıldığı 1980’li yıllar, ardından 1990-2001, 2001-2009 ve 2010-2019 dönemleri ele alınmıştır. Dördüncü bölümde ise Türkiye’de finansallaşma göstergesi olarak seçilen sermaye piyasası kapitalizasyonu, banka varlıklarında yer alan menkul değerler toplamı, doğrudan yabancı yatırımlar, portföy yatırımları, krediler ve mevduatların fiyat istikrarı göstergesi olarak alınan TÜFE’ye etkisi analiz edilmiştir.

7 Tezin Hedef Kitleleri

Bu tezde ele alınan konular itibarıyla iktisat alanında çalışan teorisyenler, araştırmacılar ve öğrenciler hedeflenmektedir. Özellikle betimsel analiz Türkiye ekonomisinin finansallaşma süreci hakkında kapsamlı bir tarihsel süreci okuyuculara sunmaktadır.